B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION
SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

ANNUAL EXAMINATION (2025-26)
SANSKRIT

Class : VIII — Duration : **3.00 Hrs**
Date:14.03. 2026 — **SET-B** — Max. Marks: **80**

सामान्यनिर्देशाः
1. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 9 पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति ।
2. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 18 प्रश्नाः सन्ति ।
3. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः भागाः सन्ति ।
4. प्रत्येकं भागम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि ।
5. उत्तरलेखनात् पूर्व प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
6. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारम् एव लेखनीयः ।
7. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
8. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

प्रश्नपत्रस्वरूपम् -

'क' भागः अपठितावबोधनम्	10 अङ्काः
'ख' भागः : रचनात्मककार्यम्	15 अङ्काः
'ग' भागः : अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	25 अङ्काः
'घ' भागः : पठितावबोधनम्	30 अङ्काः

खण्ड 'क' भागः
अपठितावबोधनम् 10 अङ्काः

प्रश्न 01. गद्यांशान् ध्यानेन पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत । (गद्यांश को ध्यान से पढ़कर प्रश्नों के उत्तर दीजिए।
Read the paragraph carefully and answer the questions.)

एकस्मिन् ग्रामे एकः परिश्रमी किसानः निवसति स्म। तस्य नाम रामलालः आसीत्। सः प्रतिदिनं प्रातःकाले शीघ्रं उत्तिष्ठति स्म तथा स्वकृषिक्षेत्रे गच्छति स्म। सः स्वहस्ताभ्यां क्षेत्रे कार्यं करोति स्म तथा अन्नस्य उत्पादनाय अत्यधिकं परिश्रमं करोति स्म। तस्य कुटुम्बे माता, पत्नी, द्वौ पुत्रौ च आसन्। सर्वे तस्य परिश्रमेण एव सुखेन जीवनं यापयन्ति स्म।एकदा ग्रामे दीर्घकालपर्यन्तं वर्षा न अभवत्। अतः सर्वेषां कृषकाणां क्षेत्रेषु अन्नस्य उत्पादनं न्यूनम् अभवत्। अन्ये कृषकाः निराशाः अभवन् तथा कार्यं त्यक्तवन्तः, किन्तु रामलालः कदापि निराशः न अभवत्। सः प्रतिदिनं अधिकं परिश्रमं करोति स्म तथा क्षेत्रे जलस्य व्यवस्थां कर्तुं प्रयत्नं कृतवान्। सः नदीतः जलं आनयित्वा क्षेत्रं सींचति स्म।किञ्चित्कालानन्तरं तस्य परिश्रमस्य फलम् प्राप्तम्। तस्य क्षेत्रे अन्नस्य उत्तमं उत्पादनं अभवत्। सः धनं अपि अर्जितवान् तथा स्वकुटुम्बं सुखेन अपालयत्। ग्रामवासिनः तस्य परिश्रमं दृष्ट्वा आश्चर्यचकिताः अभवन् तथा तस्मात् प्रेरणां अलभन्त। अस्मात् ज्ञायते यत् परिश्रमः, धैर्यं च जीवनस्य सफलतायाः मूलम् अस्ति।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम) — 1×2=2
(i) किसानः कस्मिन् ग्रामे निवसति स्म?
(ii) तस्य नाम किम् आसीत्?
(iii) सः कुत्र कार्यं करोति स्म?

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत। केवलं प्रश्नद्वयम — 2×2=4
(i) रामलालः प्रतिदिनं किं करोति स्म?
(ii) अन्ये कृषकाः वर्षाअभावे किम् अकुर्वन्-?
(iii) कथं रामलालः सफलः अभवत्?

(स)भाषिककार्य (केवलं प्रश्नत्रयम) 1×3=3

(i) 'परिश्रमःइति शब्दस्य लिङ्गं किम् '?

(क) पुल्लिङ्गः (ख) स्त्रीलिङ्गः (ग) नपुंसकलिङ्गः (घ) उभयलिङ्ग

(ii) 'अभवत्इति क्रियापदस्य कालः कः '?

(क) वर्तमानकालः (ख) भविष्यत्काल (ग) भूतकालः) लङ् लकारः (घ) लोट् लकारः

(iii) 'क्षेत्रेइति पदे का विभक्तिः '?

(कप्रथमा (ख) द्वितीया (ग) सप्तम (घ) तृतीय

(iv) 'निराशःइति शब्दस्य विलोमपदम् किम् '?

(क) दुःखी (ख) आशा (ग) निर्बलः (घ) आलसी

(द) अस्य गद्यस्य उचितं शीर्षकं लिखत। 1×1=1

खण्ड ख

रचनात्मक कार्यं (15 अंकात्मकः)

प्रश्न 02. मञ्जूषायाः समुचितानि पदानि चित्वा पत्रं पूरयित्वा उत्तर पुस्तिकयां पुनः लिखत - ½X10 =5

निम्नलिखित पत्र को मंजूषा से उचित शब्द को चुनकर पूर्ण कीजिए और अपनी उत्तरपुस्तिका में पुनः लिखें

मुम्बई
दिनाङ्कः (ii) _________

आदरणीयः (iii) _________
सादरं (iv) _________

अत्र सर्वं कुशलम् (v) _________। अद्य मम अर्धवार्षिकपरीक्षायाः (vi) _________ प्राप्तः। अस्मिन् परीक्षायाम् अहं (vii) _________ स्थानं प्राप्तवान्। विद्यालये मम (viii) _________ अपि प्रदर्शितम्। मम शिक्षकः मम प्रशंसां कृतवान्। अहं अवकाशे (ix) _________ आगमिष्यामि।

ज्येष्ठेभ्यः चरणवन्दनं, कनिष्ठेभ्यः च स्नेहः।

भवतः आज्ञाकारी पुत्रः
(x) _________

मञ्जूषा

द्वितीयं, परिणामः, चित्रम्, नमः, माताश्री, तत्रास्तु, छात्रावासः, रमेशः, १५२०२६-०३-, गृहम्

प्रश्न 03. 'होली' इति विषयमधिकृत्य मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां सहायतया संस्कृतेन एकं अनुच्छेदं लिखत- 1X5=5

'होली' विषय पर बॉक्स में दिए गए शब्दों का प्रयोग करते हुए संस्कृत में एक अनुच्छेद लिखें:

Write a paragraph in Sanskrit on the topic 'Holi' using the words given in the box:

मञ्जूषा	वाक्यानि
अयं हर्षोल्लासेन, सह, आचर्यते, मिलित्वा, परस्परं, वर्णैः क्रीडन्ति , आनन्दं । युवानः, वृद्धाः च सर्वे , मिलित्वा, नृत्यन्ति च। भारतवर्षे, उत्सवः ,फाल्गुनमासे, उत्सवः अस्ति। नामकः , सर्वत्र हर्षः, उल्लासः, प्रेम च दृश्यते, गीतानि गायन्ति, अस्मिन् दिने जनाः, होली ,बालकाः।	1. ---------------------------------। 2. --------------------------------- । 3. ------------------------------- । 4. ---------------------------- । 5. ---------------------------- ।

अथवा

पञ्चसंस्कृतवाक्येषु मञ्जूषापदसहायतया अधः दत्तं चित्रवर्णनं कुरुत।
(पाँच संस्कृत वाक्यों में मञ्जूषा के शब्दों की सहायता से नीचे दिए चित्र का वर्णन कीजिए।
Describe the following picture in five Sanskrit sentences with the help of words given in the box.)

मञ्जूषा
(लघु-दुकानं अस्ति, दृश्यते, एकः पुरुषः धारयति, अन्यः जनः पत्रिकां , तिष्ठति, वार्तालापं , मार्गस्य ,पार्श्वे, विक्रेता विक्रयति ,मार्गस्य पार्श्वे, एका)

प्रश्न 04. अध: एका कथा लिखिता अस्ति। तस्यां कानिचित् पदानि रिक्तानि सन्ति। मञ्जूषायां दत्तानि पदानि सहायतायै । तानि पूरयित्वा कथां पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखत। ½X10 =5
(नीचे एक कहानी दी गई है। उसमें कुछ पद रिक्त हैं। मञ्जूषा के पदों की सहायता से उन्हें पूर्ण करके कहानी को पुनः उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।

एकस्मिन् नगरे एकः लोभी व्यक्ति :_______ (1) ग्रामे वसति। सः प्रत्येकम् _______ (2) अधिकं इच्छति। एकदा सः _______ (3) क्रीतुम् इच्छति। सः व्यापारेण _______ (4) समृद्धः अभवत्। किन्तु तस्य लोभात् सः _______ (5) वस्तु अपहृतुम् प्रयत्नं करोति। जनाः तं _______ (6) चेतयन्ति। सः परन्तु _______ (7) न श्रुत्वा अपि कार्यं करोति। अन्ते तस्य लोभात् सः _______ (8) हानिं अनुभवति। सः अन्ते _______ (9) जीवने शान्तिं प्राप्नोति। एषा कथा _______ (10) लोभस्य दुराचारस्य शिक्षां यच्छति।

मञ्जूषा

(शिक्षां, रामः, स्वर्णं , शान्ति, व्यापारेण ,धनम् , स्वयं , चेतयन्ति जनाः आर्थिकं)

अथवा

निम्नलिखितम् संवादं मञ्जूषाप्रदत्तपङ्क्तिसहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत।
(निम्नलिखित संवाद को मज्जूषा में दिए गए पंक्तियों की सहायता से पूरा करके पुनः लिखिए।
रीता: — भो मित्र! तव हस्ते किम् अस्ति?
स्मिता: — (1) ________________________
रीता: — किं त्वम् एकः छात्रः पाठशालायाः असि?
स्मिता: — (2) ________________________
रीता: — तर्हि किं त्वम् पाठं पठितुं गच्छसि?
स्मिता: — (3) ________________________
रीता: — पाठं पठित्वा कुतः गच्छसि?
स्मिता: — (4) ________________________
रीता: — उत्तमं मित्र ! कदा गृहपाठसम्पादनम् अस्ति?
स्मिता: — (5) ________________________
रीता: — अस्तु, त्वं अध्ययनं करोतु, अहं पुस्तकालयं गच्छामि।
स्मिता: — अस्तु, श्वः पुस्तकालये मिलामः।
रीता: — अस्तु, पुनर्मिलामः।

मञ्जूषा
(आम्, अहम् पाठशालायाः छात्रः अस्मि।, मम हस्ते पुस्तकम् अस्ति। , गृहपाठसम्पादनम् अद्य अपराह्ने अस्ति। अहम् उद्यानं प्रति गच्छामि।, आम्, अहम् गृहपाठं पठितुं गच्छामि।)

खण्ड ग

अनुप्रयुक्त व्याकरणम् (25 अंकात्मक:)

प्रश्न 05. मञ्जूषायां प्रदत्तैः अव्ययैः सहायतया वाक्यानां रिक्तस्थानानि पूरयत – (प्रश्न चतुष्टयम्) 1X4=4

मञ्जूषा में दिए गए अव्ययों की सहायता से वाक्यों के रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए।

Fill in the blanks with the help of indeclinable given in the box.)

(अत्र, यदा, सदा, एकदा, एव)

(i) छात्रः ________ पुस्तकालये गच्छति।

(ii) ________ रामः सीताम् दर्शनं कृतवान्।

अहं संस्कृतम् ________ पठामि।

(iii) माता ________ क्रीडायां आनन्दं करोति।

(iv) ________ अर्जुनः धनुर्धरः आसीत्।

प्रश्न 06. स्थूलपदानाम् 'प्रकृतिप्रत्ययः ' पृथक् संयोगाय शुद्धं उत्तरं चित्वा उत्तरपुस्तिकायाम् लिखत।(प्रश्न चतुष्टयम्) 1X4=4

(स्थूल पदों के प्रकृति-प्रत्यय अलग व संयुक्त करके विकल्पों से शुद्ध उत्तर को चुनकर उत्तर-पुस्तिका में लिखिए।)

(Separate or join suffixes in the bold words and write answer appropriate from the options given below in the answer sheet.)

(i) बालकः उद्यानं (गम् + क्त्वा) __________ क्रीडितवान्।

(क) गतवान् (ख) गतः (ग) अगच्छत् (घ) गत्वा

(ii) छात्रः पाठशालायाः पुस्तकं (पठ् + क्तुम्) __________ इच्छति।

(क) पठितुम् (ख) पठितवान् (ग) पठित (घ) पठितुं

(iii) सदा विद्यार्थी अध्यापनं (अधिगत्य) __________ अभ्यासं करोति।

(क) अधिगतः (ख) अधिगत्य (ग) अधिगतम् (घ) अधिगत्य क्त्वा

(iv) माता भोजनं (कृत्वा) __________ गृहं गच्छति।

(क) कृतवान् (ख) कृत्वा (ग) कृत्वा गत्वा (घ) कृतम्

(v) रामः वनं (द्रष्टुम् + तुमुन्) __________ गच्छति।

(क) द्रष्टुम् (ख) दृष्टुम् (ग) दृष्टवान् (घ) दृष्टुम् क्तवतु

प्रश्न 07. शब्दरूपान् आधृत्य निर्देशानुसारम् उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत – (प्रश्नचतुष्टयम्) 1X4=4

शब्दरूप के आधार पर निर्देश के अनुसार उचित उत्तर चुनकर लिखिए (चार प्रश्न)

Choose the appropriate answer and write as per the instructions

(i) छात्रः विद्यालये ------- पठति। (पाठ –प्रथमा, एकवचनम्)

(क) पाठः (ख) पाठम् (ग) पाठेन (घ) पाठौ

(ii) छात्रः शिक्षकस्य ------- प्रश्नं पृच्छति। (अस्मद् –षष्ठी, एकवचनम्)

(क) मम (ख) माम् (ग) मया (घ) अस्माभिः

(iii)------- सुन्दराः पुष्पाणि सन्ति। (वृक्ष – प्रथमा, बहुवचनम्)

(क) वृक्षः (ख) वृक्षौ (ग) वृक्षाः (घ) वृक्षं

(iv) बालकाः ----- खेलं कुर्वन्ति। (मित्र – सप्तमी, बहुवचनम्)

(क) मित्रैः (ख) मित्राभिः (ग) मित्रम् (घ) मित्राः

(v) रमा ----- गायनं कृत्वा नृत्यति। (गायिका – सप्तमी, एकवचनम्)

(क) गायिकया (ख) गायिका (ग) गायिकाम् (घ) गायिकायाः

प्रश्न 08. धातुरूपानुसारं विकल्पेभ्यःउत्तरं चित्वा वाक्यानि प्रपूर्य उत्तरपुस्तिकयां पुनः लिखत – (प्रश्न त्रयम्) 1X3=3

विकल्पों में से धातु रूप के अनुसार उत्तर चुनकर रिक्तस्थान भरें और उत्तर पुस्तिका में पुनः लिखें –

Fill in the blanks by choosing the answer according to the metal form from the options and rewrite in the answer sheet -

i) विद्यालये बालकाः क्रीडाङ्गणे —— (क्रीड्, लट्)।

(क) क्रीडति (ख) क्रीडसि (ग) क्रीडन्ति (घ) क्रीडावः

(ii) अहं प्रतिदिनं पुस्तकं —— (पठ्, लट्)।

(क) पठसि (ख) पठति (ग) पठामि (घ) पठन्ति

(iii) शिक्षकः छात्रान् प्रश्नान् —— (पृच्छ्, लोट्)।

(क) पृच्छति (ख) पृच्छतु (ग) अपृच्छत् (घ) प्रक्ष्यति

(iv) बालिका गीतं —— (गै, लृट्)।

(क) गायति (ख) अगायत् (ग) गास्यति (घ) गासि

(v) वयं उद्याने भ्रमणं —— (कृ, लङ्)।

(क) कुर्मः (ख) अकुर्वन् (ग) अकुर्व (घ) करिष्यामः

प्रश्न 09. अधोलिखितेषु पदेषु उचितं पदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयित्वा वाक्य शुद्धिं करोतु - (प्रश्न त्रयम्) 1X3=3

(नीचे लिखे पदों में से उचित पद चुनकर रिक्त स्थानों की पूर्ति करके वाक्य शुद्ध कीजिए।)

(Fill in the blanks of the following sentences with the correct words.)

i. बालिका ---------- विद्यालयं गच्छति।

(क) गुरुणा (ख) मातया (ग) मातरम् (घ) माता

ii. -------- फलानि खादति।

(क) बालकः (ख) बालकाः (ग) बालिका (घ) वृक्षः

iii. रामः गृहे ---------- पठति।

(क) पुस्तकम् (ख) पुस्तके (ग) पुस्तकात् (घ) पुस्तकाय

iv. छात्राः ---------- क्रीडन्ति।

(क) उद्यानम् (ख) उद्याने (ग) उद्यानात् (घ) उद्यानस्य

v. सीता ---------- सह गीतं गायति।

(क) सखी (ख) सख्याः (ग) सख्यां (घ) सख्या

प्रश्न 10. अधोलिखितेषु वाक्येषु अङ्केषु दत्तं समयं संस्कृतशब्दैः उत्तरपुस्तिकायां लिखत- (प्रश्न त्रयम्) 1X3=3

निम्नलिखित वाक्यों में अंकों में दिए गए समय को संस्कृत शब्दों में लिखिए

In the following sentences, write the time given in numbers in Sanskrit words,

i. सुमितः (7:30) — -------- वादने प्रातः क्रीडति ।

ii. माता (9:15) — -------- वादने भोजनं पचति ।

iii. अहं (12:00) — -------- वादने भोजनं खादामि ।

iv. सायंकाले (5:45) — -------- वादने भ्रमणं करोति ।

v. रात्रौ (10:30) — -------- वादने अध्ययनं करोति ।

प्रश्न 11. अधोलिखितेषु वाक्येषु अङ्केषु दत्तं संख्यायै उचितं संस्कृतपदं चित्वा लिखत- (प्रश्नचतुष्टयम्) 1X4=4

निम्नलिखित वाक्यों में अंकों में दि गई संख्या के लिए उचित संस्कृतपद चुनकर लिखिए

Choose the appropriate Sanskrit word and write it for the number given in digits in the following sentences.

i. विद्यालये (25) ---------- कक्षाः सन्ति।

(क) पञ्चविंशतिः (ख) पञ्चदश (ग) पञ्चत्रिंशत् (घ) पञ्चाशत्

ii. ग्रन्थालये (12) ---------- पुस्तकानि सन्ति।

(क) द्वादश (ख) द्वाविंशतिः (ग) द्वात्रिंशत् (घ) द्विचत्वारिंशत्

iii. मासे (30) ---------- दिनानि भवन्ति।

(क) त्रिशत् (ख) त्रिचत्वारिंशत्

(ग) पञ्चत्रिंशत् (घ) त्रिशतपञ्चाशत्

iv. रामायणस्य काण्डानि (7) ---------- सन्ति।

(क) सप्त (ख) षट् (ग) अष्ट (घ) नव

v. कक्षायां (48) ---------- छात्राः पठन्ति।

(क) अष्टचत्वारिंशत् (ख) अष्टचत्वारिंशतिः

(ग) अष्टत्रिंशत् (घ) अष्टपञ्चाशत्

खण्ड घ

पठितावाबोधनम् (30 अंकात्मक:)

प्रश्न 12. अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा निर्देशानुसार प्रश्नान् उत्तरत-
नीचे दिए गए गद्यांश को पढ़ें और निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दें
(Read the passage below and answer the questions as directed)

अस्मिन विषये अनेका: खेला: प्रचलिता: सन्ति | तेषु लुगडक्रीडा (क्रिकेट) पाद्कंदुकक्रीडा (फुटबाल) च विख्याते स्त| यथा क्रिकेट सचिन तेंदुलकर: तथा रोनाल्डो पादकन्दुकक्रीडायां विश्वप्रसिद्ध: अस्ति | पादकन्दुक- क्रीडा द्वयो: दलयो: मध्ये भवति | प्रत्येकं दले एकादश क्रीडका: भवन्ति | ते पादाभ्याम कन्दुकं नीत्वा परस्परं गोलं कुर्वन्ति | पाद्कन्दुकेन – क्रीडाया: जन्म इंग्लैण्डदेशे अभवत | विकसित रूपं १८६३ तमे वर्षे निश्चितं अभूत |१८७० तमे वर्षे अस्या: क्रीडाया: नियम – निर्धारणमभवत | पाद्कंदुकक्रीडा संबंधिनी अंतर्राष्ट्रीय संस्था १९०४ तमे वर्षे स्थापिता | वर्तमानसमये एषा क्रीडा विश्वे अत्यन्तं लोकप्रिया वर्तते

मूल्य - जीवने स्वस्थ – प्रतिस्पर्धा: विकासाय क्रीडा अवश्यकी वर्तते।

(अ) एक पदेन उत्तरत **(**केवलं प्रश्नद्वयम्**)** ½X2=1

i. पादकन्दुकक्रीडायां विश्वप्रसिद्धः कः अस्ति?

ii. पादकन्दुकक्रीडायाः जन्म कुत्र अभवत्?

iii. प्रत्येकस्मिन् दले कियन्तः क्रीडकाः भवन्ति?

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत**- (**केवलं प्रश्नद्वयम्**)** 1X2=2

i. पादकन्दुकक्रीडा कथं भवति?

ii. क्रीडकाः कन्दुकं कथं नयन्ति?

iii. पादकन्दुकक्रीडायाः विकसितरूपं कदा निश्चितम् अभवत्?

(स) यथा निर्देश उत्तरत - **(**केवलं प्रश्नद्वयम्**)** 1X2=2

i. क्रिकेटक्षेत्रे विश्वविख्यातः कः अस्ति?

(क) रोनाल्डो (ख) सचिन तेंदुलकरः (ग) धोनी (घ) कोहली

ii. पादकन्दुकक्रीडायां कियन्तः दलाः भवन्ति?

(क) एकः (ख) त्रयः (ग) द्वौ (घ) चत्वारः

iii.पादकन्दुकक्रीडायाः जन्म कुत्र अभवत्?

(क) भारतदेशे (ख) फ्रांसदेशे (ग) जर्मनीदेशे (घ) इंग्लैण्डदेशे

प्रश्न 13. अधोलिखितं पद्यांश पठित्वा निर्देशानुसार प्रश्नान् उत्तरत-

नीचे दिए गए पद्यांश को पढ़ें और निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दें

Read the Phrases below and answer the questions as directed

पुस्तकस्था तु या विद्या , परहस्तगतं धनम् ।

कार्यकाले समुत्पन्ने , न सा विद्या न तदधनम ।।1।।

उद्हम : साहसं धैर्यम् , शक्ति विद्या पराक्रम : ।

एते षट यत्र तिष्ठन्ति , तत्र देव: सहायक: ।।2।।

(1) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) ½X2=1

i. केवलं पुस्तकीय विद्या किमर्थम् न उपयुज्यते ?

ii. श्लोके द्वयम् प्रथमः गुणः कः ?

iii. एतेषां षट् गुणानां उपस्थितिरेव कस्य सहाय्यं लभ्यते ?

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1X2=2

i. केवलं पुस्तकीय विद्या च परहस्तगतं धनम् किमर्थं न विद्या कथ्यते ?

ii. एतेषां षट् गुणानां नामानि कानि ?

iii. एतेषां गुणानां उपस्थितिरेव कः सहाय्यं करोत् ?

(3) निर्देशानुसारम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1X2=2

i. "पुस्तकस्थ विद्या कथं अर्थं वदति "?

(क) व्यवहारिकज्ञानम् (ख) केवलं पुस्तकीयज्ञानम्

(ग) शक्तिः (घ) साहसं

ii. द्वितीयश्लोके निम्नलिखितेषु कः गुणः न अस्ति ?

(क)धैर्यम् (ख) पराक्रमः (ग)आलस्यं (घ) विद्या

iii. श्लोकानां मुख्यं संदेशं किम् ?

(क केवलं धनं (पर्याप्तम् (ख) विद्या गुणश्च विना सफलतां न लभ्यते

(ग) केवलं साहसः पर्याप्त (घ)पुस्तकी

प्रश्न 14. अधोलिखितं नाट्यांश पठित्वा निर्देशानुसार प्रश्नान् उत्तरत-

नीचे दिए गए गद्यांश को पढ़ें और निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दें

Read the Drama below and answer the questions as directed

शिक्षक: - भो चिरायु भवान ह्य्य: विद्यालयं किमर्थं न आगच्छत ?

चिरायु : - महोदय ह्य: अहं ज्वरेण पीड़ित: आसाम |

शिक्षक:: - अधुना सम्यक अस्ति ?

चिरायु : - आम |

शिक्षक: - (छात्रान प्रति) भवन्त:जानन्ति किम ? अवस्था: केण कारनेण भवन्ति ?

गीता – महोदय वयं दिनचर्याया: सम्यक पालनं न कुर्म:| एतेन कारनेण अस्वस्था: भवामः |

शिक्षक: - शोभनम अद्य अहं ' दिनचर्या' इति विषये किंचित वक्तुम इच्छामि | यूयं ध्यानेन श्रणुयात| प्रात: उत्थाय ईश्वरं स्मृत्वा मातरं – पितरं च नमेत | तत्पश्चात उद्यानं गत्वा भ्रमणं योगाभ्यासं च आचरेत | तत: गृहम आगत्य स्नानं कृत्वा प्रातराशं दुग्धं च स्वीकृत्य विद्यालयं गच्छेत |

चिरायु: - महयं दुग्धं न रोचते महोदय महयं प्रातराशे ' बर्गर – चाऊमीन – मोमो – पिज्जा –शीतपेय –ब्रेड' इत्यादि रोचन्ते |

(अ) एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयं) 1/2 x 2=1

i. क: विद्यालयं न आगच्छत ?

ii. भवानस्य किम अर्थम् अस्ति ?

iii. गीता का वदति ?

(ब) पूर्ण वाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयं) 1x2=2

i. शिक्षक: कस्य विषये किंचित वक्तुम इच्छति ?

ii. केण कारनेण जना: अस्वस्था: भवन्ति?

iii. प्रात: उत्थाय किम करणीयम् ?

(स) यथा निर्देश उत्तरत - 1x2=2

i. अवस्था: केण कारनेण भवन्ति ? रेखान्तिक शब्दे किं वचनम् अस्ति ?

(क) एकवचन (ख) बहुवचन (ग) दिवचन (घ) अन्यवचन

ii. प्रात: उत्थाय ईश्वरं स्मृत्वा मातरं – पितरं च नमेत | रेखान्तिक शब्दे का विभक्ति अस्ति ?

(क) प्रथमा (ख) तृतीया (ग) चतुर्थी (घ) षष्ठी

प्रश्न 15. अधोलिखित वाक्येषु रेखांकित पदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – 1X4=4

नीचे दिए गए वाक्यों में रेखांकित पद के आधार पर प्रश्न निर्माण कीजिए

Construct a question based on the underlined term in the sentences below

i वयं भारतस्य विषये पठितुम् इच्छामः ?

ii. चिरायु: चलचित्रं पश्यति ?

iii. निम्नजना: विघ्नभ्यः कार्यारम्भं न कुर्वन्ति ?

iv. खिन्नः धनिकः केशान् अकर्षयत् |

v. : मृतसिंहस्य अस्थीनि दृष्टवन्तः|

प्रश्न 16. अधोलिखितश्लोकांशान् यथायोग्यं मेलयत – 1X4=4

नीचे दिए गए श्लोकों का उचित मिलान कीजिए

Match the verses given below appropriately

क	ख
विद्या ददाति विनयं	अविध्यस्य कुतो धनम|
अलसस्य कुतो विद्या	तत्र देव: सहायक: |
कार्यकाले समुत्पन्ने	विनयाद्याति पात्रताम् |
एते षट यत्र तिष्ठन्ति	न सा विद्या न तद्धनम |

प्रश्न 17. मंजूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं पूरयित्वा पुनः लिखत - ½X4=2

मंजूषा से उचित शब्द चुनकर निम्नलिखित श्लोक के अन्वय को भरकर पुनः लिखें

Choose the appropriate word from the box and fill in the context of the following verse and rewrite it.

अलसस्य कुतो विद्या अविद्यस्य कुतो धनम् ।
अधनस्य कुतो मित्रं अमित्रस्य कुतः सुखम् ॥

अन्वयः – i. अलसस्य _____न अस्ति ।ii . अविद्यस्य __न अस्ति। iii.अधनस्य ___ न अस्ति । iv . अमित्रस्य ___न अस्ति

मंजूषा

(विद्या, धनं, मित्रं, सुखं)

अथवा

शोको नाशयते धैर्यंशोको नाशयते श्रुतम्।
शोको नाशयते सर्वंनास्ति शोकसमो रिपुः॥

अन्वयः i) शोको नाशयते ______ ii)शोको नाशयते ______ I, iii) शोको नाशयते ______ Iiv)नास्ति शोकसमो _____

मंजूषा :
(धैर्यं, श्रुतम् , सर्वं, रिपुः)

प्रश्न 18. अधोलिखितकथां मञ्जूषायां प्रदत्तपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत- ½X10=5

मञ्जूषा में दिए गए शब्दों से रिक्त स्थान भरकर नीचे दी गई कहानी को पुनः लिखिए -

Rewrite the story below by filling in the blanks with the words given in the box:

प्राचीनकाले कस्मिचिद नगरे (1) -------- ब्राहमण पुत्रा: (2) -------- परस्परं सह अवसन | तेषु त्रय: (3) ------- परन्तु शास्ले प्रवीणा: आसन | एकस्तु (4) -------- विमुख: परं बुद्धिमान आसीत् | एकस्मिन दिवसे ते अचिन्तयन – " तया विद्यया को (5) -------- यया धनार्जनं न भवेत् |अतः वयं अर्थोपर्जनाय (6) -------- गमिष्यामः| " एकदा ते पूर्वदेशं प्रति गतवंत: मार्गे एक: (7) -------- उपविश्य परस्परं संवादं कृत्वन्त:| तेषां (8) -------- सुबुद्धिम्क्थ्यत – अहो ! अस्माकं मध्ये त्वमेव शास्त्रिवमुख: असि | विद्या विना धनादिकं न लभ्यते |

मूल्यः - "वरं (9) -------- , न सा विद्या , विद्याया (10) -------- I

मंजूषा
(बुद्धिः , मित्रभावेन, चत्वारो, बुद्धिहिना ,लाभः, शास्त्र, विदेश, बुद्धिरुत्तमा, शिलाखम्, प्रथम:)

============== शुभकामनाएँ ==============